

Elatusapu vuoroasumistilanteessa

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:24

Elatusapu vuoroasumistilanteessa

Oikeusministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-579-1

ISSN pdf: 2490-0990

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Elatusapu vuoroasumistilanteessa

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:24		Teema	Selvityksiä ja ohjeita
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Yhteisötekijä	Oikeusministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	30

Tiivistelmä

Oikeusministeriö julkaisi vuonna 2007 ohjeen lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (OM 2007:2). Siinä ei ole otettu huomioon vuoroasumista, joka on nykyään yksi mahdollinen lapsen asumisratkaisu. Tämä julkaisu sisältää vuoden 2007 ohjetta täydentäviä näkökohtia vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden määrittämiseen.

Keskeiset poikkeukset vuoden 2007 ohjeeseen nähden ovat lapsen kulujen eli lapsen elatuksen tarpeen jakaminen molemmille vanhemmille ja se, että lapsen kuluihin jyvitetään tietty osuus molempien vanhempien asumiskuluista. Lapsen elatuksesta aiheutuvien kulujen ja vanhempien elatuskykyä koskevien laskelmien jälkeen kustannusten jakautumista oikaistaan tarvittaessa elatusapuna maksettavalla määrällä. Luonapitovähennystä ei tehdä. Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vuoroasumistilanteessa elatusapua maksava vanhempi voi olla kumpi tahansa vanhemmista.

Vuoden 2007 ohje ja siihen tässä esitetyt täydentävät näkökohdat ovat luonteeltaan suosituksia. Lapsen elatusavun suuruus on viime kädessä arvioitava aina lapsen elatuksesta annetussa laissa säädettyjen lähtökohtien pohjalta eli ottaen huomioon lapsen oikeus riittävään elatukseen ja kummankin vanhemman velvollisuus vastata lapsen elatuksesta kykynsä mukaan.

Asiasanat elatusapu, vuoroasuminen, elatusvelvollisuus, elatustuki

ISBN PDF	978-952-400-579-1	ISSN PDF	2490-0990
Asianumero	VN/14930/2022	Hankenumero	OM035:00/2022

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-579-1>

Underhållsbidrag vid växelvist boende

Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2023:24		Tema	Utredningar och anvisningar
Utgivare	Justitieministeriet		
Utarbetad av	Justitieministeriet		
Språk	finska	Sidantal	30

Referat

Justitieministeriet utgav 2007 en anvisning för bedömning av storleken på underhållsbidrag till barn (Justitieministeriet 2007:3). I den beaktas inte växelvist boende som numera är ett möjligt boendearrangemang för barn. Den här publikationen innehåller synpunkter på fastställandet av storleken på underhållsbidrag vid växelvist boende som kompletterar anvisningen från 2007.

Väsentliga undantag till anvisningen från 2007 är att kostnaderna för barnet, dvs. barnets underhållsbehov, fördelas mellan båda föräldrarna och att en viss andel av båda föräldrarnas boendekostnader graderas i kostnaderna för barnet. Efter att de kostnader som beror på barnets underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga har räknats ut justeras fördelningen av kostnaderna vid behov med en summa som ska betalas i underhållsbidrag. Inget umgängesavdrag görs. Enligt lagen om underhåll för barn kan vilken förälder som helst vara den som betalar underhållsbidrag vid växelvist boende.

Anvisningen från 2007 och kompletteringarna i den här publikationen är till sin karaktär rekommendationer. Storleken på barns underhållsbidrag ska i sista hand alltid bedömas utifrån de utgångspunkter som anges i lagen om underhåll för barn, dvs. med beaktande av barnets rätt till tillräckligt underhåll och båda föräldrarnas skyldighet att svara för barnets underhåll efter sin förmåga.

Nyckelord underhållsbidrag, växelvis boende, underhållsskyldighet, underhållsstöd

ISBN PDF	978-952-400-579-1	ISSN PDF	2490-0990
Ärendenummer	VN/14930/2022	Projektnummer	OM035:00/2022

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-579-1>

Child Support in Situations Involving Alternating Residence

Publications of the Ministry of Justice, Reports and guidelines 2023:24	Subject	Reports and guidelines
Publisher	Ministry of Justice, Finland	
Group author	Ministry of Justice, Finland	
Language	Finnish	Pages 30

Abstract

In 2007, the Ministry of Justice published instructions for assessing the amount of child support (OM 2007:2). The instructions do not take into account alternating residence, which is currently one of the possible residence solutions for a child. This publication, supplementing the 2007 instructions, contains aspects to be taken into consideration when determining the amount of child support for a child with alternating residence.

The main exceptions to the 2007 instructions are that the child's expenses, i.e. the child's need for maintenance, are divided between both parents and that a specific share of the housing costs of both parents is included in the child's expenses. After calculating the expenses incurred by the child's maintenance and the parents' maintenance capacity, the division of costs is adjusted by the amount payable as child support, if necessary. Any parenting time deduction is not made. Under the Child Maintenance Act, the parent paying child support may be either of the parents in alternating residence situations.

The 2007 instructions and the complementary aspects presented here are recommendations by nature. Ultimately, the amount of child support must always be assessed based on the principles laid down in the Child Maintenance Act; that is, taking into account the child's right to adequate maintenance and the obligation of both parents to provide maintenance for the child according to their abilities.

Keywords child support, alternating residence, maintenance liability, child maintenance allowance

ISBN PDF 978-952-400-579-1

ISSN PDF 2490-0990

Reference number VN/14930/2022

Project number OM035:00/2022

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-579-1>

Sisältö

Lukijalle	7
1 Täydentävän ohjeistuksen tausta, tavoitteet ja sitovuus	8
2 Vuoroasuminen ja elatusavun määräytymisen lähtökohdat	10
2.1 Vuoroasumisen määritelmästä ja merkityksestä	10
2.2 Elatusavun määräytymisestä vuoroasumistilanteessa	11
3 Poikkeukset vuoden 2007 elatusapuohjeen soveltamiseen vuoroasumistilanteessa	12
3.1 Aluksi	12
3.2 Lapsen elatuksen tarpeen arvioiminen	13
3.2.1 Yleiset kustannukset	13
3.2.2 Lapsen osuus asumiskustannuksista ja muut erityiset kustannukset	14
3.2.3 Lapsilisä	15
3.3 Vanhempien elatuskyvyn arvioiminen	16
3.3.1 Asumiskulut	16
3.3.2 Vanhemman muu elatusvastuu	16
3.3.3 Lapsen kuljettamisesta aiheutuvat matkakustannukset	18
4 Viimekätinen kohtuullisuusarviointi	19
5 Merkintä elatustukea varten	20
6 Vuoroasuvan lapsen elatukseen liittyvä laskelma	22
7 Esimerkkejä	24

LUKIJALLE

Tässä julkaisussa on ohjeita vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseen. Tarve näitä tilanteita koskeville yhtenäisille arviointiperiaatteille on kasvanut sen jälkeen, kun vuoroasumisesta tuli yksi mahdollinen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) tarkoitettu lapsen asumisjärjestely.

Tällä julkaisulla täydennetään lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi vuonna 2007 julkaistua ohjetta (OM 2007:2), jossa on selostettu lapsen elatuksen suuruutta arvioitaessa huomioon otettavia tekijöitä. Nyt annettaviin ohjeisiin on sisällytetty ne näkökohdat, joita on tarpeen käsitellä vuoden 2007 ohjeesta poikkeavalla tavalla, kun arvioidaan vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruutta.

Nämä ohjeet perustuvat oikeusministeriön asettaman työryhmän ehdotukseen *Elatusapu vuoroasumistilanteessa* (OM Selvityksiä ja ohjeita 2023:7), joka oli laajalla lausuntokierroksella. Ohjeet on viimeistelty oikeusministeriössä saadun lausuntopalautteen perusteella.

Ohjeisiin sisältyvää, elatustukea varten tehtävää merkintää koskevaa ohjeistusta on työryhmän ehdotukseen verrattuna muutettu elatustukilain (580/2008) säännökset huomioon ottaen niin, että elatusvelvollisen puutteellista elatuskykyä arvioitaessa merkitystä on vuoroasumistilanteessakin vain sen vanhemman elatuskyvyllä, joka on sopimuksen tai tuomion mukaan velvollinen maksamaan elatusapua. Muutos on tehty yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Vuoden 2007 ohje ja siihen tässä julkaisussa tehdyt täydennykset ovat oikeudelliselta luonteeltaan suosituksia. Lapsen elatusta koskeva ratkaisu on perustettava aina viime kädessä lapsen elatuksesta annetun lain säännöksiin. Elatusapuun liittyvän ohjeistuksen laajempi arviointi on tarkoitus tehdä myöhemmin, ensisijaisesti elatuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2023

Pekka Timonen
Kansliapäällikkö

1 Täydentävän ohjeistuksen tausta, tavoitteet ja sitovuus

Elatusapua voidaan määrätä suoritettavaksi hyvinvointialueen (Ahvenanmaan maakunnassa kunnan) vahvistamalla, vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen tuomiolla. Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) säännökset elatusavun määräytymisperusteista ovat varsin yleispiirteiset. Erityisesti sosiaaliviranomaisten käytäntöjen yhtenäistämiseksi julkaistiin vuonna 2007 Ohje lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (OM 2007:2), jäljempänä *vuoden 2007 elatusapuohje tai ohje*¹. Ohjetta käytetään elatusavun suuruuden arvioimisessa apuna myös tuomioistuimissa (KKO 2010:37 ja KKO 2010:38).

Vuoden 2007 elatusapuohjeen laskelmat perustuvat lapsen tapaamisoikeutta koskevaan järjestelyyn ja vastuunjakoon, jonka mukaan lapsen kanssa asuva vanhempi vastaa lapsen elatukseen liittyvistä hankinnoista ja kustannuksista. Tapaava vanhempi puolestaan osallistuu kustannuksiin maksamalla rahamääräistä elatusapua ja huolehtimalla lapsen päivittäisistä elinkustannuksista luonapitoaikana. Tällaisella selkeällä vastuunjaolla on pyritty ehkäisemään riitaisuuksia siitä, onko toinen vanhempi tosiasiallisesti osallistunut esimerkiksi vaatemenojen kattamiseen. Vuoden 2007 elatusapuohjeeseen perustuvat elatusapulaskurit pohjautuvat tähän yksiselitteiseen vastuunjakoon.

Vuoden 2007 elatusapuohjeessa ei ole erikseen otettu huomioon vuoroasumista, joka on nykyään yksi mahdollinen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) tarkoitettu lapsen asumisjärjestely. Vuoroasuvan lapsen elatus toteutuu edellä kuvattuun tapaamisoikeustilanteeseen verrattuna toisella tavalla. Ensinnäkin vuoroasuvan lapsen molemmilla vanhemmilla on oltava lapsen asumiseen riittävät tilat ja arkipäivän edellyttämät varusteet. Lisäksi usein molemmat vanhemmat osallistuvat vuoroasuvan lapsen kustannuksiin esimerkiksi tekemällä vaate- ja muita hankintoja tai maksamalla lapsen harrastukseen liittyviä laskuja. Tämän vuoksi vuoden 2007 elatusapuohjeen laskentaperiaatteet eivät kaikilta osin sovellu vuoroasuvan lapsen elatusavun määrittämiseen (HE 88/2018 vp s. 69). Asia on todettu myös korkeimman oikeuden

1 Vuoden 2007 elatusapuohje ja linkki indeksikorotuksiin osoitteessa: <https://oikeusministerio.fi/usein-kysytytja-julkaisuja>

ratkaisukäytännössä liittyen vuoroasumistilanteisiin, jotka on ennen nykyistä lain-säädäntöä vahvistettu laajana tapaamisoikeutena (KKO 2010:38). Yhtenäisten ohjeiden puuttuessa elatusavun suuruutta on vuoroasumistilanteissa arvioitu erilaisilla tavoilla.

Tämän täydentävän ohjeen tavoitteena on yhtenäistää vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden arviointiperiaatteita. Lisäksi annetaan ohje merkinnän tekemiseen elatustukea varten vuoroasumistilanteessa. Tällä tarkoitetaan merkinnän tekemistä elatussopimukseen tai tuomioistuimen ratkaisuun siitä, johtuuko täysimääräistä elatustukea pienemmän elatusavun määrä elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä vai muusta syystä. Valta-kunnallisesti yhtenäisillä arviointiperiaatteilla tuetaan lasten ja elatusvelvollisten yhden-vertaista kohtelua. Yhtenäisyys on myös tärkeää tapauksissa, joissa tarvitaan eri alueiden viranomaisten välistä yhteistyötä elatussopimuksen vahvistamiseksi.

Vuoden 2007 elatusapuohje ja siihen tässä ohjeessa tehdyt täydennykset on tarkoitettu apuvälineiksi vanhempien väliseen neuvotteluun ja lainmukaisen elatusavun suuruuden arvioimiseen lapsen elatuksesta annetussa laissa osoitettujen lähtökohtien pohjalta. Oikeudelliselta luonteeltaan nämä ohjeet ovat suosituksia.

2 Vuoroasuminen ja elatusavun määräytymisen lähtökohdat

2.1 Vuoroasumisen määritelmästä ja merkityksestä

Vuoroasumisella tarkoitetaan sitä, että lapsi asuu yhtä paljon tai lähes yhtä paljon kummankin vanhempansa luona. Vuoroasumisen ehdot määritellään tapauskohtaisesti samalla tavoin kuin tapaamisoikeudesta sovittaessa tai määrättäessä. Tieto vuoroasumisesta merkitään väestötietojärjestelmään.

Vuoroasumista koskevan sääntelyn yhteydessä on lähdetty siitä, että asumisratkaisussa on kyse lähtökohtaisesti vuoroasumisesta, jos lapsi viettää vähintään 40 prosenttia ajasta toisen vanhemman luona lomakaudet ja juhlapyhät mukaan lukien. Jos lapsen oleskelu toisen luona jää tätä vähäisemmäksi, kyse on yleensä tapaamisoikeudesta (HE 88/2018 vp s. 20, 42 ja 45).

Vuoroasumista koskevaan sopimukseen tai päätökseen on merkittävä tieto siitä, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi väestötietojärjestelmään. Henkilön virallinen asuinpaikka määräytyy kotikuntalain (201/1994) perusteella ja päätöksen siitä tekee Digi- ja väestötietovirasto. Kotikuntalain perusajatuksena on kirjata väestötietojärjestelmään se, missä henkilö tosiasiallisesti asuu. Lapsella voi olla vain yksi kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka, vaikka hän tosiasiallisesti asuisi vuorotellen kummankin vanhempansa luona. Kotikuntalain mukaisella virallisella asuinpaikalla on vaikutusta monien lakisääteisten julkisten palveluiden kuten päivähoitopaikan, koulun ja terveydenhuollon määräytymiseen. Myös monet yhteiskunnan tuet ja palvelut suoritetaan perheelle sen mukaan, missä lapsen kotikuntalain mukainen asuinpaikka on².

Vuoroasuminen ei tarkoita samaa kuin yhteishuolto. Lapsen asuminen, tapaamisoikeus ja huoltomuoto ovat erillisiä asioita. Lapsen huollolla tarkoitetaan lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamista ja päätöksentekoa lapsen henkilökohtaisista asioista. Lapsen asumista

2 Ks. selostus vuoroasumiseen liittyvästä sääntelystä julkaisussa Toimenpidesuunnitelma lainsäädännön ja toimintatapojen uudistamiseksi vuoroasuvien lasten tilanteissa, STM raportteja ja muistioita 2021:34, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163622>

koskevalla ratkaisulla puolestaan vahvistetaan oikeudellisesti sitovalla tavalla se, kenellä on pääasiallinen vastuu lapsen tosiasiallisesta hoidosta. Vuorotellen vanhempiensa luona asuvan lapsen vanhemmat vastaavat lapsen hoidosta yhteisvastuullisesti.

2.2 Elatusavun määräytymisestä vuoroasumistilanteessa

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä näistä aiheutuvat kustannukset. Vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Elatusavusta tehtyä sopimusta vahvistaessaan viranomaisen on harkittava, voidaanko sopimusta pitää kohtuullisena ottaen huomioon lapsen oikeus riittävään elatukseen, vanhempien maksukyky sekä muut asiaan vaikuttavat seikat. (L lapsen elatuksesta 1-3, 8 ja 10 §). Näitä elatusta koskevia säännöksiä sovelletaan sekä tapaamisoikeutta että vuoroasumista koskevissa tilanteissa.

Vuoroasuminen ei automaattisesti poista velvollisuutta maksaa elatusapua. Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vanhempi voidaan velvoittaa suorittamaan elatusapua mm., jos lapsi asuu vuorotellen hänen ja toisen vanhempansa tai muun huoltajan luona. Erityistä on se, että vuoroasumisessa kumpi tahansa vanhemmista voidaan velvoittaa suorittamaan elatusapua. (L lapsen elatuksesta, 4 §:n 1 momentin 3 kohta).

3 Poikkeukset vuoden 2007 elatusapuohjeen soveltamiseen vuoroasumistilanteessa

3.1 Aluksi

Vuoden 2007 elatusapuohjeessa selostetaan, mitkä eri tekijät otetaan huomioon lapsen elatuksen suuruutta arvioitaessa ja millä painoarvolla ne otetaan huomioon. Vuoden 2007 elatusapuohjeessa selostetut näkökohdat soveltuvat suurelta osin vuoroasumistilanteisiin, kun arvioidaan lapsen elatuksen tarvetta ja kummankin vanhemman elatuskykyä. Seuraavissa kohdissa on mainittu tekijät, joita on kuitenkin tarpeen käsitellä vuoden 2007 elatusapuohjeesta poikkeavalla tavalla vuoroasuvan lapsen elatuslaskelmaa tehtäessä tai joiden käsittelytapa vuoroasumistilanteessa on muutoin katsottu tarpeelliseksi ottaa esille. On myös huomattava, että vuoden 2007 elatusapuohjeeseen perustuvia elatusapulaskureita ei voi sellaisenaan käyttää vuoroasumistilanteessa, koska niiden taustaolettamana on kustannusten kohdistuminen pääasiassa vain toiselle vanhemmalle.

Lisäksi on huomioitava, että vuoroasuvan lapsen elatuslaskelmassa *ei tehdä luonapitovähennystä*. Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisen luonapitovähennyksen tarkoituksena on huomioida ne lapsen päivittäiset välttämättömät elinkustannukset, erityisesti ruokakulut, jotka tapaavan vanhemman on vähintään suoritettava pitäessään lasta luonaan. Vuoroasumistilanteessa luonapitovähennyksen tekeminen ei ole perusteltua, koska vuoroasuvan lapsen yleiset kustannukset jaetaan tämän ohjeen mukaisessa laskelmassa molemmille vanhemmille. Näihin yleisiin kustannuksiin sisältyy luonapitovähennyksen tarkoittamat lapsen välttämättömät kustannukset sinä aikana, kun lapsi asuu vanhempansa luona.

Tätä täydentävää ohjetta sovelletaan silloin, kun lapsen asumisratkaisu on vahvistettu vuoroasumiseksi.

Tässä ohjeessa selostettuja näkökohtia ja laskelmaa voidaan hyödyntää soveltuvin osin myös sellaisissa poikkeuksellisesti (esimerkiksi sopimuksen määräaikaisuuden vuoksi) tapaamisoikeudeksi vahvistetuissa tilanteissa, joissa lapsi viettää tapaamisoikeuden nojalla vähintään 40 prosenttia toisen vanhempansa luona eli jotka ovat verrattavissa vuoroasumiseen ja joihin vuoden 2007 elatusapuohje ei sellaisenaan sovellu. On kuitenkin huomattava, että lapsen tapaamisoikeutta koskevassa järjestelyssä lapsi asuu toisen

vanhemman luona ja tapaa toista vanhempaa tapaamisoikeuden nojalla. Tällöin elatusapu voidaan vahvistaa vain sen vanhemman maksettavaksi, jonka luona lapsi ei asu (L lapsen elatuksesta, 4 §:n 2 kohta).

3.2 Lapsen elatuksen tarpeen arvioiminen

3.2.1 Yleiset kustannukset

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan lapsen elatuksen tarvetta arvioitaessa lapsen elatuksesta aiheutuvat kustannukset jaetaan kahteen luokkaan: yleisiin ja erityisiin kustannuksiin.

Yleisillä kustannuksilla tarkoitetaan sellaista lapsen peruskulutusta, johon kuuluvia hyödykkeitä kaikki tai lähes kaikki tiettyyn ikäryhmään kuuluvat lapset yleensä tarvitsevat elatukseensa. Tällaisia ovat muun muassa ravinto, vaatteet ja jalkineet, henkilökohtainen hygienia, puhelimesta ja tietokoneesta sekä niiden käytöstä aiheutuvat kulut, taskuraha sekä tavanomainen virkistys- ja harrastustoiminta (ohjeen s. 22–23 ja 58). Yleisten kustannusten rahamäärät ilmenevät suoraan ohjeesta ja niihin tehdään vuosittain indeksitarkistukset. Rahamäärät perustuvat kulutustutkimuksiin, joiden mukaan lapsen peruskulutuksen rakenne ja peruskulutukseen käytettävä rahamäärä riippuu voimakkaasti lapsen iästä. Erilaisten tutkimusten mukaan lapsen kuukausittaisesta peruskulutuksesta keskimäärin noin 49 % kohdistuu ravintokuluihin.

Vuoroasumistilanteessa lapsen elatuksen tarvetta laskettaessa käytetään vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisia, ikäryhmittäin määriteltyjä yleisten kustannusten rahamääriä indeksikorotukset huomioon ottaen.

Vanhempien keskinäistä elatusvastuuta jaettaessa lapsen yleiset kustannukset jaetaan lähtökohtaisesti puoliksi molemmille vanhemmille. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että vuoroasumisen tarkoittamassa laajassa asumisessa lapsen elatuksesta aiheutuu molemmissa kodeissa ruokakustannusten lisäksi yleisiin kustannuksiin sisältyviä muita kuluja.

Jos kuitenkin toinen vanhempi vastaa tosiasiallisesti suuremmasta osasta yleisiin kustannuksiin sisältyvistä hankinnoista ja kuluista, voidaan lapsen yleiset kustannukset jakaa laskelmassa vanhempien välille tosiasiallisen käytännön mukaisesti. Jos toinen vanhempi vastaa ainoastaan lapsen ruokaan ja henkilökohtaiseen hygieniaan liittyvistä kuluista sinä aikana kun lapsi asuu tämän

vanhempansa luona ja toinen vanhempi puolestaan huolehtii muista lapsen yleisistä kustannuksista, lapsen yleiset kustannukset voidaan jakaa vanhempien kesken esimerkiksi suhteessa 30/70 %.

Yleisten kustannusten jakamisesta on tärkeä keskustella vanhempien kanssa, sillä maksettavaksi vahvistettavan elatusavun kohtuullista rahamäärää arvioitaessa on merkitystä sillä, miten lapseen liittyvät hankinnat jakautuvat vanhempien kesken jatkossa. Keskustelu on myös omiaan selventämään yleisiin ja erityisiin kustannuksiin sisältyviä menoja. Vuoroasumistilanteessa korostuu vanhempien yhteisvastuullisuus lapsen elatuksesta ja keskinäinen yhteisymmärrys siitä, miten lapsen elatukseen liittyvät toimet käytännössä toteutetaan.

3.2.2 Lapsen osuus asumiskustannuksista ja muut erityiset kustannukset

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan lapsen elatuksesta aiheutuvat erityiskustannukset on selvitettävä tapauskohtaisesti. Ohjeen mukaisia erityiskustannuksia ovat mm. varhaiskasvatuskulut, koululaisen aamu- ja iltapäivätoiminnasta aiheutuvat kulut, koulutuskustannukset, erityisen harrastuksen kustannukset, vakuutusmaksut ja erityiset terveydenhoitokustannukset.

Osa lapsen kanssa asuvan vanhemman asumiskuluista johtuu siitä, että asunnossa tulee olla riittävät tilat lapselle. Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan tapaamisoikeustilanteessa lapsen elatuksesta aiheutuvina erityiskustannuksina otetaan huomioon myös lapsen osuus hänen kanssaan asuvan vanhemman asumiskustannuksista. Lapsen osuus asumiskustannuksista määräytyy kaavamaisesti tietyn prosenttiosuuden mukaisesti. (Ohjeen s. 8, 24, 38 ja 59)

Vuoroasumistilanteessa lapsen erityiset kustannukset otetaan huomioon lapsen elatuksen tarvetta laskettaessa vuoden 2007 elatusapuohjeessa mainituin edellytyksin sen vanhemman kuluina, joka ne maksaa.

Poikkeuksena on lapsen osuus asumiskustannuksista: vuoroasumistilanteessa lapsen asumiskustannuksiin jyvitetään lapsen osuus molempien vanhempien asumiskustannuksista. Lapsen osuutena otetaan huomioon kuitenkin vain puolet vuoden 2007 elatusapuohjeen taulukossa osoitetusta prosenttiosuudesta kummankin vanhemman osalta.

Menettely koskee kaikkia tilanteita vanhempien tulotasoista riippumatta. Jos vanhempien elatuskyvyt ja asumiskulut ovat suunnilleen samat, lapsen asumiskulujen jyvittämisellä, jyvittämisen määrällä tai jyvittämättä jättämisellä ei

ole merkittävää vaikutusta elatusavun määrään. Jos sen sijaan vanhempien elatuskyvyissä on merkittävä ero, asumiskulujen huomioon ottamisella lapsen elatuksen tarvetta laskettaessa turvataan riittävää elatusta lapselle.

Kaikkia tapauksia koskevalla yhtenäisellä ohjeella vältetään tapauskohtainen ja lopputulokseltaan ennakoimaton arvio siitä, edellyttääkö vanhempien elatuskykyjen eroavuus ja sen taustalla olevat tekijät asumiskustannusten huomioon ottamista juuri kyseisen lapsen elatuksen tarvetta arvioitaessa. Kohtuuttomien lopputulosten ehkäisemiseksi laskelman lopputuloksen viimekätinen kohtuullisuusarviointi on mm. asumiskulujen suuren painoarvon vuoksi erityisen tärkeää (ks. jäljempänä jakso 4).

Lapsen elatuksen tarpeeseen lisättävä lapsen puolitettu prosenttiosuus kummankin vanhempansa asumiskustannuksista merkitsee yhdenvertaista kohtelua suhteessa sellaisen lapsen elatuksen tarpeen määrittämiseen, joka asuu vain toisen vanhempansa luona ja jonka elatuksen tarpeessa otetaan huomioon vuoden 2007 elatusapuohjeen mukainen täysi prosenttiosuus toisen vanhemman asumiskustannuksista. Tämän ohjeen mukaisella tavalla laskettuna lapsen elatuksen tarve ei asumiskulujen osalta myöskään muutu merkittävästi siirryttäessä vuoroasumisesta tapaamisoikeuteen tai päinvastoin.

3.2.3 Lapsilisä

Lapsilisälain (796/1992) mukainen lapsilisä voidaan maksaa kummalle tahansa vanhemmista vanhempien keskenään sopimin tavoin. Se maksetaan vain toiselle vanhemmista.

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan lapsilisä vähennetään lapsen elatuksen tarpeesta, koska lapsilisää maksetaan nimenomaisesti lapsen elatukseen. Yksinhuoltajakorotusta ei kuitenkaan vähennetä, vaan se otetaan huomioon vanhemman tulona (ohjeen s. 9 ja 29).

Vuoroasumistilanteessa lapsilisää ja sen yksinhuoltajakorotusta käsitellään lapsen elatuksen tarvetta laskettaessa vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesti: lapsilisä vähennetään suoraan lapsen elatuksen tarpeesta. Yksinhuoltajakorotusta ei kuitenkaan vähennetä, vaan se otetaan huomioon sen vanhemman tulona, jolle se maksetaan.

Jos vanhempien elatuskyvyt ovat lapsilisää lukuun ottamatta samalla tasolla ja jos kulut lapsesta jakautuvat vanhempien kesken tasan, tämän täydentävän ohjeen mukainen laskelma johtaa käytännössä siihen, että lapsilisän saavan vanhemman maksettavaksi tulevan elatusavun määrä on puolet lapsilisän määrästä.

3.3 Vanhempien elatuskyvyn arvioiminen

3.3.1 Asumiskulut

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vanhempien elatuskyky arvioidaan vanhemman tulojen, ansiomahdollisuuksien ja varallisuuden perusteella. Elatuskyvyn vähennyksenä otetaan huomioon kohtuulliset kustannukset, jotka aiheutuvat vanhemman omasta elatustarpeesta ja hänen muusta elatusvastuustaan.

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan (ohjeen s. 37–38) asumiskustannukset otetaan lähtökohtaisesti huomioon sen suuruisina kuin vanhempi niitä maksaa. Jos kuitenkin kustannukset ylittävät selvästi paikkakunnalla kohtuullisina pidettävien asumiskustannusten määrän, otetaan huomioon vain kohtuullisina pidettävät menot. Asunnon on oltava vanhemman ja hänen perheensä tarpeet huomioon ottaen kohtuullinen.

Edelleen ohjeen mukaan asumiskustannusten kohtuullisuutta arvioitaessa vertailuperusteena voidaan käyttää paikkakunnalla yleisesti vallitsevaa asumiskustannusten tasoa. Lisäksi voidaan kiinnittää huomiota myös yksittäistapauksessa vallitseviin erityisiin seikkoihin. Jonkin verran kohtuullista tarvetta suuremmastakin asunnosta aiheutuvat kustannukset voidaan ottaa kokonaisuudessaan huomioon, jos olemassa oleva asunto takaa pitkäaikaisen asumisen ja asunnon säilyttäminen on perusteltua esimerkiksi sen vuoksi, että asunnon sijainti suhteessa työpaikkaan, kouluun tai päiväkotiin on edullinen. Myös tilanteessa, jossa lapset jäävät vanhemman kanssa asumaan vanhempien entiseen yhteiseen asuntoon, asumiskustannuksia voidaan usein pitää kohtuullisina, vaikka ne jonkin verran ylittäisivätkin paikkakunnalla tavanomaisena pidettävän kustannustason.

Edellä mainitut vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaiset periaatteet soveltuvat myös vuoroasumistilanteeseen. Vanhempien elatuskykyä laskettaessa vähennyksenä otetaan huomioon molempien vanhempien osalta kohtuulliset asumiskustannukset. Vanhemman asumiskustannusten kohtuullisuutta harkittaessa otetaan huomioon vuoroasuvan lapsen aiheuttama tilan tarve.

Edellä 3.2.2 jakson mukaisesti laskettu lapsen kustannuksiin siirretty lapsen osuus vanhempansa asumiskustannuksista vähennetään kyseisen vanhemman asumiskustannuksista.

3.3.2 Vanhemman muu elatusvastuu

Vuoden 2007 elatusapuohjeessa on selostettu vanhemman muun elatusvastuun huomioon ottamista vanhemman elatuskykyä arvioitaessa.

Vanhemman elatusvelvollisuutta suhteessa hänen muihin lapsiinsa on selostettu tapaamis-oikeutta koskevia tilanteita ajatellen vuoden 2007 elatusapuohjeen sivuilla 42–43, 66 ja 75.

Vanhemman muilla lapsilla ohjeessa tarkoitetaan vanhemman omia alaikäisiä lapsia, joille maksettavasta elatusavusta ei olla tässä yhteydessä tekemässä sopimusta. Vanhempi saa tehdä hänen kanssaan asuvien muiden lastensa osalta elatusvähennyksen. Elatusvähennyksen suuruuden laskemisessa on lähtökohtana ohjeen mukaisten yleisten kustannusten määrä. Tästä vähennetään lapselle maksettavan elatusavun, elatustuen ja perhe-eläkkeen määrä. Tilanteessa, jossa vanhempi maksaa elatusapua muualla asuvalle lapselleen, otetaan vähennyksenä lähtökohtaisesti huomioon elatusapu sen suuruisena kuin se on vahvistettu.

Vanhemman elatuskykyyn vaikuttava elatusvelvollisuus suhteessa hänen muihin lapsiinsa voi koskea vuoroasuvaa lasta, jolle ei olla tässä yhteydessä tekemässä sopimusta. Vuoroasuvasta lapsesta voidaan tehdä elatusvähennys vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisia periaatteita noudattaen. Tavoitteena on edelleen varsin kaavamainen tapa arvioida vanhemman muiden lasten elatuksen tarpeiden määrää, jotta elatusapusopimuksen yhteydessä ei tarvitse selvittää vanhempien kaikkien muidenkin lasten yksilölliseen elatukseen vaikuttavia seikkoja.

Näin ollen, jos vanhemman luona vuoroasuvasta lapsesta ei ole vahvistettu maksettavaksi elatusapua, vanhempi saa tehdä lapsesta elatusvähennyksen, jonka määrä on puolet yleisten kustannusten määrästä.

Jos vanhempi maksaa hänen luonaan vuoroasuvasta lapsesta elatusapua, otetaan elatusvähennystä laskettaessa elatusapu lähtökohtaisesti huomioon sen suuruisena kuin se on vahvistettu. Tämän lisäksi otetaan huomioon puolet lapsen yleisten kustannusten määrästä, sillä vuoroasuvan lapsen yleisiin kustannuksiin sisältyviä menoja jakautuu molempiin koteihin.

Jos vanhempi saa hänen luonaan vuoroasuvasta lapsesta elatusapua ja/tai elatus-tukea, elatusvähennyksen määrä saadaan vähentämällä maksettavaksi vahvistetun elatusavun ja/tai elatustuen määrä lapsen yleisten kustannusten puolikkaasta määrästä. Jos erotuksesta tulee negatiivinen, elatusvähennyksen määrä on 0 euroa.

3.3.3 Lapsen kuljettamisesta aiheutuvat matkakustannukset

Vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaan lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuvat matkakustannukset otetaan huomioon sen vanhemman elatuskyvyn vähennyksenä, joka vastaa kustannuksista. Kustannukset otetaan huomioon halvimman tarkoituksenmukaisen matkustustavan käyttämisestä aiheutuvien kustannusten mukaisesti.

Vähennyksen saa kuitenkin tehdä vain siltä osin kuin kustannusten määrä lasta kohden ylittää 139 euroa kuukaudessa (vuonna 2023). Vähennyksen enimmäismäärä vuonna 2023 on 139 euroa kuukaudessa lasta kohden (ohjeen s. 14, 44 ja 66).

Vuoroasumisesta tehtävän sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen yhteydessä voidaan tarvittaessa sopia tai määrätä myös siitä, miten vastuu vuoroasumisen toteuttamisesta aiheutuvista kuljetuksista tai matkakuluista jakautuu vanhempien kesken. (L lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 7 b ja 9 a §) Lähtökohtana on se, että vanhemmat vastaavat kuljetuksista ja matkakustannuksista yhdessä. Jos kustannusten määrä on vähäinen, erillinen sopimus tai määräys kustannuksista ei yleensä ole tarpeen. Tarkoituksena on vahvistaa se, kumpi vanhemmista vastaa mistäkin asioista. Tämä sopimus ei sellaisenaan perusta täytäntöönpanokelpoista maksuvelvollisuutta. (HE 88/2018 vp s. 47)

Vähäistä suuremmat kuljetus- ja matkakustannukset voidaan ottaa huomioon elatusapua vahvistettaessa vuoden 2007 elatusapuohjeessa esitetyllä tavalla sen vanhemman elatuskyvyn vähennyksenä, joka vastaa kustannuksista.

4 Viimekätinen kohtuullisuusarviointi

Lapsen elatuksesta annetun lain 8 §:n mukaan hyvinvointialueen (Ahvenanmaan maakunnassa kunnan) on ennen sopimuksen vahvistamista erityisesti harkittava, voidaanko sopimusta pitää kohtuullisena ottaen huomioon lapsen oikeus riittävään elatukseen, vanhempien maksukyky sekä muut asiaan vaikuttavat seikat siten kuin lain 1–3 ja 6 §:ssä säädetään. Myös tuomioistuimen on perustettava elatusapuratkaisunsa aina viime kädessä lapsen elatuksesta annetun lain säännöksiin.

Vuoden 2007 elatusapuohjeessa todetaan, että ohje on laadittu lähinnä käytännössä yleisesti esiintyviä tyypillisiä tapauksia silmällä pitäen, eikä siinä ole voitu ottaa huomioon kaikkia yksittäistapauksissa esille tulevia elatusavun suuruutta harkittaessa mahdollisesti merkityksellisiä seikkoja. Siksi ohjeen mukaisesti tehdyn elatusapulaskelman lopputuloksen kohtuullisuus on lopuksi vielä erikseen arvioitava. Tässä viimekätisessä kohtuullisuusarvioinnissa voidaan ohjeen mukaan laskettuun elatusavun määrään tehdä sellainen harkinnanvarainen tarkistus, joka voi olosuhteiltaan tavanomaisesta poikkeavassa tapauksessa olla välttämätön, jotta elatusavun määrää ei vahvisteta kohtuuttoman suureksi tai pieneksi. (Ohjeen s. 15 ja 52)

Vuoroasuvan lapsen elatukseen vaikuttavat seikat ja olosuhteet ovat usein moninaisia. Sen vuoksi elatusavun suuruuden arviointi on vuoroasumistilanteessa korostetun tapauskohtaista. Edellä selostettu, laissa säädetty velvollisuus sopimuksen viimekätiseen kohtuullisuusarviointiin on näissä tilanteissa erityisen tärkeää.

5 Merkintä elatustukea varten

Lapsen elatuksen turvaamiseksi lapsella on elatustukilain (580/2008) nojalla oikeus elatustukeen tietyissä tilanteissa. Elatustuki maksetaan valtion varoista ja tuen toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos (Kela). Elatustukilaki on 1.4.2009 alkaen korvannut elatusturvalain (671/1998), jonka nojalla elatustuen toimeenpano oli aiemmin kuntien vastuulla.

Elatustukilain 6 §:n mukaan lapsella on oikeus elatustukeen mm. silloin, kun elatusapua ei ole vahvistettu maksettavaksi elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi tai kun elatusapu on vahvistettu maksettavaksi täysimääräistä elatustukea pienempänä elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi. Elatustukilain määritelmien mukaan elatusvelvollisella tarkoitetaan lapsen vanhempaa, joka on sopimuksen tai tuomion mukaan velvollinen maksamaan lapselle elatusapua (2 §:n 2 kohta). Elatustukilain esitöiden mukaan elatusvelvollisen elatuskykyä pidetään puutteellisena silloin, kun hänen arvioitu elatuskykynsä jää alle täysimääräisen elatustuen määrän (HE 49/2008 vp s. 23). Toisen vanhemman elatuskyvyllä ei ole merkitystä (StVM 10/2008 vp). Säännösten soveltaminen edellyttää, että elatusapua koskevassa tuomiossa tai sopimuksessa on mainittu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä.

Elatustuen saamisen esteistä säädetään elatustukilain 8 §:ssä. Lapsella ei ole oikeutta elatustukeen mm. jos lapsi asuu elatusvelvollisen luona.

Elatustuen maksamisesta on tietoa Kelan sivuilla osoitteessa www.kela.fi/elatustuki.

Vuoden 2007 elatusapuhjeen mukaan elatusapusopimukseen tulee merkitä, johtuuko täysimääräistä pienempänä maksettavaksi vahvistetun elatusavun pienuus elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä vai muusta syystä. Ohjeen s. 52–55 on selostettu esimerkein, miten puutteellinen elatuskyky merkitään tapaamisoikeustilanteessa. Arvio tehdään vertaamalla ohjeen mukaisesti laskettua elatusvelvollisen elatuskykyä täysimääräisen elatustuen määrään.

Vuoroasumistilanteessa vahvistettava elatusapu voi muita tilanteita useammin jäädä täysimääräisen elatustuen määrää pienemmäksi. Tämä johtuu siitä, että näissä tilanteissa vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta aiheutuvista kuluista usein rahamääräisen elatusavun lisäksi muullakin tavoin. Myös vuoroasuvan lapsen

elatusavun vahvistamista koskevaan ratkaisuun on elatustuen maksamista varten tärkeää merkitä se, johtuuko täysimääräisen elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä vai muusta syystä.

Elatustukilaissa tai sen esitöissä ei ole otettu erikseen huomioon vuoroasumisen vaikutusta elatustukeen. Elatustukea koskevien ratkaisujen on kuitenkin perustuttava elatustukilain voimassa oleviin säännöksiin. Arvio elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä tehdään myös vuoroasumistilanteessa vertaamalla sen vanhemman elatuskykyä elatustuen täysimääräiseen määrään, joka on sopimuksen tai tuomion mukaan velvollinen maksamaan lapselle elatusapua.

Elatuskyvyn puutteellisuuden arviointia koskevassa laskelmassa elatusvelvollisen asumiskustannuksista ei vähennetä lapsen osuutta asumiskuluista, vaan laskelmaan merkityt vanhemman asumiskulut otetaan huomioon kokonaisuudessaan. Elatustukimerkintään liittyvässä laskelmassa vanhemman elatuskyky jää siten pienemmäksi kuin vuoroasumiseen liittyvässä laskelmassa muutoin. Laskelman tekeminen tällä tavoin on kuitenkin perusteltua sen vuoksi, että se vastaa tapaamis-oikeuteen liittyvän elatusavun vahvistamisen yhteydessä elatustukea varten tehtävää arviointia.

Kun elatusapu vahvistetaan vuoroasumistilanteessa elatustuen täyttä määrää pienempänä, ratkaisuun merkitään tämän johtuvan elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä silloin, kun elatusta maksavan vanhemman elatuskyky on edellä selostetuin tavoin laskettuna pienempi kuin täysimääräinen elatustuki. Jos elatusta maksavan vanhemman elatuskyky on näin laskettuna täysimääräistä elatustukea suurempi, elatustukea pienemmäksi vahvistetun elatusavun määrä johtuu muusta syystä. (Katso esimerkit jäljempänä.)

Elatustukeen liittyvässä elatusvelvollisen puutteellista elatuskykyä koskevassa arviossa ei käytetä kohtuusharkintaa, vaan elatustukea koskeva merkintä tehdään elatustukilain mukaisen kaavamaisen vertailun perusteella. Tässä arviossa ei myöskään toisen vanhemman elatuskyvyllä ole merkitystä.

Vuoroasumistilanteessakin tulee sovellettavaksi yllä mainittu elatustukilain 8 §, jonka mukaan elatustukeen ei ole oikeutta, jos lapsi asuu elatusvelvollisen luona. Elatustukilakiin liittyvän Kelan soveltamisohjeen mukaan lapsen katsotaan asuvan myös vuoroasumistilanteessa vain toisen vanhemman luona, lähtökohtaisesti väestötietojärjestelmään merkityssä osoitteessa. Elatustukea ei siten makseta, jos lapsi on kirjoilla elatusta maksavan vanhemman luona. Vanhempinsa luona vuoroasuvan lapsen osalta voidaan maksaa vain yksi elatustuki.

6 Vuoroasuvan lapsen elatukseen liittyvä laskelma

Laskelman tavoitteena on lapsen elatuksesta aiheutuvien kulujen (eli lapsen elatuksen tarpeen) jakaminen vanhempien kesken heidän elatuskykijensä mukaisessa suhteessa. Laskelmassa otetaan huomioon kummankin vanhemman mahdollisesti erikseen suorittamat lapsen elatuksesta johtuvat kustannukset.

Maksettavaksi vahvistettava elatusapu on lapsesta aiheutuvien kulujen tasaukseen tarvittava rahasuoritus, jotta lainmukainen vastuunjako toteutuu. Laskelman lopputulokseksi saatavaa tasauksen määrää ja elatusvelvolliselle lapsesta aiheutuvien muiden kulujen yhteissummaa on verrattava elatusvelvollisen elatuskykyyn. Vahvistettavan elatusavun suuruus ei voi ylittää elatusvelvollisen elatuskykyä, kun otetaan huomioon lapsen elatuksesta vanhemmalle aiheutuvat kulut kokonaisuudessaan (ks. esimerkki 5).

Laskentaprosessin vaiheet:

1. Kulut vanhempi A:n luona (sisältäen puolet lapsen yleisistä kustannuksista)
Kulut vanhempi B:n luona (sisältäen puolet lapsen yleisistä kustannuksista)
2. Vanhemman A elatuskyky (euroa)
Vanhemman B elatuskyky (euroa)
3. Kummankin vanhemman suhteellinen osuus yhteenlasketusta elatuskyvystä (%)
4. Kummankin vanhemman osuus lapsen elatuksen tarpeesta euroina
5. Elatusapuna maksettava euromääräinen tasaus
6. Kohtuullisuusarviointi
7. Tarvittaessa merkintä elatustukea varten

Laskentaprosessin selostus:

1. Lasketaan **lapsesta molemmille vanhemmille aiheutuvat kulut eli lapsen elatuksen tarve** vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesti ottaen kuitenkin huomioon edellä jaksossa 3 mainitut poikkeukset.

Lähtökohtaisesti yleiset kulut jaetaan puoliksi molemmille vanhemmille. Yleiset kulut voidaan jakaa vanhempien kesken myös siinä suhteessa kuin vanhemmat niitä tosiasiallisesti maksavat, esimerkiksi suhteessa 30/70 %.

Erityiset kulut jyvitetään vanhemmille sen mukaan, kumpi maksaa kustannukset. Erityisiä kuluja ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, koululaisen aamu- ja iltapäivätoiminnasta tai huoltajien yhdessä sopimasta erityisestä harrastuksesta aiheutuvat kulut sekä erityiset terveydenhoitokustannukset.

2. Lasketaan kummankin **vanhemman elatuskyky (euroina)** vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesti ottaen kuitenkin huomioon edellä jaksossa 3 mainitut poikkeukset.
3. Lasketaan kummankin **vanhemman suhteellinen osuus** vanhempien yhteenlasketusta elatuskyvystä:

A:n suhteellinen osuus	$A:n \text{ elatuskyky} / (A:n + B:n \text{ elatuskyky}) \times 100 = AZ (\%)$
B:n suhteellinen osuus	$B:n \text{ elatuskyky} / (A:n + B:n \text{ elatuskyky}) \times 100 = BZ (\%)$
4. Lasketaan kummankin **vanhemman euromääräinen osuus** lapsen elatuksen tarpeen kattamisesta jakamalla lapsen elatuksen tarve edellä mainituilla prosenttiosuuksilla:

A:n osuus euroina	$\text{lapsen elatuksen tarve} \times AZ / 100 = E \text{ euroa}$
B:n osuus euroina	$\text{lapsen elatuksen tarve} \times BZ / 100 = F \text{ euroa}$
5. Lasketaan **elatusapuna maksettavan tasauksen määrä**, jotta kummankin vanhemman euromääräinen osuus lapsen elatuksen tarpeesta on laskelman mukainen. Elatusapuna vahvistettava tasaus ei voi ylittää maksajan elatuskykyä, kun tasauksen lisäksi otetaan huomioon lapsesta vanhemmalla olevien muiden kustannusten määrä (ks. esimerkki 5).
6. Tehdään lapsen elatuksesta annetun lain 8 §:ssä säädetty **kohtuullisuus-harkinta** eli arvioidaan, onko lopputulos kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen kohtuullinen.
7. Tehdään tarvittaessa **merkintä elatustukea varten**: Jos elatusapu vahvistetaan täysimääräistä elatustukea pienempänä, ratkaisuun merkitään, johtuuko elatustukea pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä vai muusta syystä.

Arvio puutteellisesta elatuskyvystä: katso edellä jakso 5.

Huom! Kun arvioidaan puutteellista elatuskykyä, elatusvelvollisen elatuskykyä koskevassa laskelmassa ei oteta vähennyksenä huomioon lapsen osuutta asumiskuluista.

7 Esimerkkejä

Esimerkki 1 A

Vanhemmilla erilainen elatuskyky

Kulut lapsesta (eli lapsen elatuksen tarve) 500 e jakautuvat vanhemmille A ja B seuraavasti:

Lapsen kuluihin sisältyy	A	B
yleiset kustannukset	171 e	171 e
kummankin vanhemman asumiskuluista osuus, joka on puolet vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesta prosenttiosuudesta	89,70 e	69 e
muut erityiset kustannukset	84,18 e	10 e
vähennyksenä lapsilisä	-94,88 e	
Yhteensä	250 e	250 e

A:n elatuskyky

nettotulot sisältäen myös lapsilisän yksihuoltajakorotuksen	2 877,30 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
vähennyksenä asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(780 e – 89,70 e =) -690,30 e
Elatuskyky on	1 500 e

B:n elatuskyky

nettotulot	2 218 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
vähennyksenä asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(600 e – 69 e =) -531 e
Elatuskyky on	1 000 e

Vanhempien elatuskykyjen mukainen vastuu lapsen elatuksesta jakautuu seuraavasti:

A:n suhteellinen osuus: $1\,500\text{ e} / (1\,500\text{ e} + 1\,000\text{ e}) \times 100 = 60\%$

B:n suhteellinen osuus: $1\,000\text{ e} / (1\,500\text{ e} + 1\,000\text{ e}) \times 100 = 40\%$

A:n osuus euroina: $500\text{ e} \times 60 / 100 = 300\text{ e}$

B:n osuus euroina: $500\text{ e} \times 40 / 100 = 200\text{ e}$

eli A 60 % (300 e) ja B 40 % (200 e).

A maksaa elatusapuna 50 e. Näin A:n elatusvastuu on lopulta 250 e + 50 euron maksettu elatusapu eli 300 e ja B:n elatusvastuu 250 e – 50 euron saatu elatusapu eli 200 euroa.

Elatusavun määrä jää alle täysimääräisen elatustuen. Elatusta maksavan vanhemman eli A:n elatuskyky laskettuna niin, että vanhemman asumiskuluista ei vähennetä lapsen osuutta asumiskuluista, ylittää täysimääräisen elatustuen määrän. Elatustuen määrää pienempi elatusapu johtuu siten muusta syystä kuin elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä. (Ks. puutteellisen elatuskyvyn arvioinnista vuoroasumistilanteessa edellä jakso 5).

Merkintä elatustukea varten:

Johtuuko elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä: Ei

Esimerkki 1 B

Vanhemmilla samanlainen elatuskyky ja lapsen kustannukset jakautuvat tasan

B:n elatuskyvyn noustessa 1 500 euroon vanhempien elatuskykyjen mukainen vastuu lapsen elatuksesta jakautuu seuraavasti: A 50 % (250 e) ja B 50 % (250 e). Kulut jakautuvat valmiiksi elatuskykyjen mukaisesti, joten laskennallinen elatusapu on 0 e. Tarvetta elatusavun vahvistamiseen ei tällöin ole.

Esimerkki 2

Toisella vanhemmalla on elatuskykyä, toisen elatuskyky negatiivinen

Kulut lapsesta (eli lapsen elatuksen tarve) 410,70 e jakautuvat vanhemmille A ja B seuraavasti:

	A	B
yleiset kustannukset	171 e	171 e
kummankin vanhemman asumiskuluista osuus, joka on puolet vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesta prosenttiosuudesta	29 e	89,70 e
muut erityiset kustannukset	44,88 e	
vähennyksenä lapsilisä	-94,88 e	
Yhteensä	150 e	260,70 e

A:n elatuskyky

nettotulot sisältäen myös yksinhuoltajakorotuksen	825 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(252,20 e – 29 e =) -230,20 e
Elatuskyky on	-92,20 e

B:n elatuskyky

nettotulot	2 377,30 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(780 e – 89,70 e =) -690,30 e
Elatuskyky on	1 000 e

Vanhempien elatuskykyjen mukainen vastuu lapsen elatuksesta jakautuu seuraavasti: A 0 % (0 euroa) ja B 100 % (410,70 euroa). B maksaa elatusapuna 150 euroa eli lapsesta A:lle aiheutuvat kustannukset.

Elatusavun määrä jää alle täysimääräisen elatustuen. Kun elatusapua maksavan vanhemman eli B:n elatuskyky ylittää täysimääräisen elatustuen määrän (laskettuna niin, että hänen asumiskuluistaan ei vähennetä lapsen osuutta asumiskuluista), elatus-tukea pienempi elatusapu johtuu muusta syystä kuin elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä.

Merkintä elatustukea varten:

Johtuuko elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä: Ei

Esimerkki 3

Kummallakaan vanhemmalla ei ole elatuskykyä

Kulut lapsesta (eli lapsen elatuksen tarve) 462,12 e jakautuvat vanhemmille A ja B seuraavasti:

	A	B
yleiset kustannukset	171 e	171 e
kummankin vanhemman asumiskuluista osuus, joka on puolet vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesta prosenttiosuudesta	40 e	30 e
muut erityiset kustannukset	145 e	
vähennyksenä lapsilisä	- 94,88 e	
Yhteensä	261,12 e	201 e

A:n elatuskyky

nettotulot sisältäen myös yksinhuoltajakorotuksen	825 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-650 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(350 e – 40 e =) -310 e
Elatuskyky on	-135 e

B:n elatuskyky

nettotulot	825 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-650 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(260 e – 30 e =) -230 e
Elatuskyky on	-55 e

Ensin selvitetään lapsen kulut ja kummankin vanhemman elatuskyky. Laskelma osoittaa, että kummallakaan vanhemmalla ei ole elatuskykyä. Kumpikaan ei siten voi maksaa lapsesta elatusapua.

Lapsen elatustukioikeutta varten voi kuitenkin olla perusteltua vahvistaa 0 euron määräinen elatusapu. Tätä koskevissa neuvotteluissa tulee ottaa esille edellä jaksossa 5 selostetut elatustukeen liittyvät asiat. Vanhempiansa luona vuoroasuvan lapsen osalta tehdään vain yksi elatussopimus.

Merkintä elatustukea varten:

Johtuuko elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä: Kyllä (sopimukseen elatusavun maksajaksi merkityn vanhemman elatuskyky on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki)

Esimerkki 4**Kummankin vanhemman elatuskyky on heikko**

Kulut lapsesta (eli lapsen elatuksen tarve) 460 e jakautuvat vanhemmille A ja B seuraavasti:

	A	B
yleiset kustannukset	171 e	171 e
kummankin vanhemman asumiskuluista osuus, joka on puolet vuoden 2007 elatusapuohjeen mukaisesta prosenttiosuudesta	94,30 e	89 e
muut erityiset kustannukset	29,58 e	
vähennyksenä lapsilisä	-94,88 e	
Yhteensä	200 e	260 e

A:n elatuskyky

nettotulot sisältäen myös yksinhuoltajakorotuksen	1 493,30 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(820 e – 94,30 e =) -725,70 e
Elatuskyky on	80,60 e
Elatuskyky asumiskulut kokonaisuudessaan huomioon ottaen	(80,60 e – 94,30 e =) -13,70 e

B:n elatuskyky

nettotulot	1 525 e
vähennyksenä yleiset kustannukset	-687 e
asumiskulut, joista on vähennetty lapsen osuuteen siirretty osuus asumiskuluista (11,5 %)	(773,90 e – 89 e =) -684,90 e
Elatuskyky on	153,10 e
Elatuskyky asumiskulut kokonaisuudessaan huomioon ottaen	(153,10 e – 89 e =) 64,10 e

Ensin selvitetään lapsen kulut ja kummankin vanhemman elatuskyky. Laskelma osoittaa, että A ja B osallistuvat kumpikin koko elatuskyvylleen luonaan vuoroasuvan lapsen elatuksesta heille aiheutuviin kuluihin. Näiden kulujen lisäksi kummallakaan ei ole elatuskykyä erillisen elatusavun maksamiseen.

Lapsen elatustukioikeutta varten voi kuitenkin olla perusteltua vahvistaa 0 euron määräinen elatusapu. Tätä koskevissa neuvotteluissa tulee ottaa esille edellä jaksossa 5 selostetut elatustukeen liittyvät asiat. Vanhempiansa luona vuoroasuvan lapsen osalta tehdään vain yksi elatussopimus.

Merkintä elatustukea varten:

Johtuuko elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä: Kyllä (Sopimukseen elatusavun maksajaksi merkityn vanhemman elatuskyky on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki.)

Esimerkki 5

Elatuskyky rajaa elatusavun määrän

Kulut lapsesta (eli lapsen elatuksen tarve) on 600 euroa.

Kulut A:lla ovat yhteensä 300 euroa. Kulut B:llä ovat yhteensä 300 euroa.

A:n elatuskyky on 200 euroa. B:n elatuskyky on 350 euroa.

Laskennallisesti B:n tulisi maksaa elatusapuna noin 82 euroa. Hänen omat kulunsa lapsesta ovat 300 euroa, joten kustannusten yhteissumma laskelman osoittaman tasauksen kanssa ylittäisi maksajan elatuskyvyn (350 e). Tasauksena maksettavan elatusavun määrä jää tämän vuoksi 50 euroon eli B:llä lapsesta olevat muut kulut (300 euroa) huomioon ottaen enintään B:n elatuskyvyn määrään asti.

Tässäkin tapauksessa elatusavun määrä jää täysimääräisen elatustuen määrää pienemmäksi. B:n elatuskyky (laskettuna niin, että vanhemman asumiskuluista ei vähennetä lapsen osuutta,) ylittää täysimääräisen elatustuen määrän, joten elatustukea pienempi elatusapu johtuu muusta syystä kuin elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä.

Merkintä elatustukea varten:

Johtuuko elatustuen määrää pienempi elatusapu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä: Ei

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-0990 (PDF)
ISBN 978-952-400-579-1 (PDF)